

Ady Endre költészetének motívumrendszere

A magyar romantika tárgyalása, a „reményvesztettek nemzedéke” (Asbóth, Arany László, Tolnai Lajos, Toldy István,...) megemlézése, valamint Reviczky és Komjáthy lírájának áttekintése után csupán Vajda János az egyetlen, akit részletesebben tárgyal a tananyag.

Vajda után egy nagy korszak következik a magyar irodalom tanításában: a Nyugat, korszakai és nemzedékei.

A modern a nép-nemzetire következő új és esztétikailag magas szintű korszak, melynek ihlető művésze a magyar irodalomban Ady Endre, aki mellett Babitsot is meg kellene említeni. Ady nem olyan összetett lélek, mint Babits. Örökké önmagát akaró, s ez szüli alaphangját, a büszke dacot. Önszimbólumokat használ, érzelmeihez, vágyaihoz, életkultuszához kapcsolódókat teremt. Ebben jelen van naiv etimologizálása ugyanúgy, mint az a számos kulturális elem (elsősorban a keleti, mitologikus világból és a magyar történelem képzetéből és valóságából), amelyeket felhasználva felépíti és átadja szubjektumát, gondolkodásának, nemzetföltésének, vallásosságának lenyomatait.

Ady Endre a *második reformnemzedék* tagja (az első az 1880-90-es évek irodalmának tagjai, a Hét köré csoportosulók.)

Ady felkorbácsolta a kedélyeket: sok dologban állást foglalt, s így sokaknak állást kellett foglalniuk az Ady-kérdésben.

Az értelmetlen tömeg neveltségének, a tehetetlenek üldözésének tárgya volt.

Még Debrecenben volt, alig 20 éves, amikor már olyan elhivatottságot mutató verset írt, mely későbbi éveiben, kötetekben lépten-nyomon felbukkan, hiszen a feladatvállalás, a kritikus, a forradalmár hang mindig megjelenik kötetekben, tudatosan szerkesztett ciklusaiban (mindezekért Adyt tartják Petőfi után az utolsó „nemzeti költőnek”):

*„Igazságért küzdök, tudom, hogy hiába;
De ha harcba szólít szívem minden vágya,
Mit tehetek róla? Tán az örök végszet
Róttá rám e kínos, bús kötelességet...”*

/Sirasson meg, 1899/

Ady mindvégig megmarad lázadó költőnek és publicistának. Azt a nemzedéket, amely megindította és fenn is tartotta a Nyugatot, Ady ébrenléte ébresztette fel.

Nagy támadás indult el ellene, sokaknak nem tetszett, s úgy vélték, hogy a magyarságot gúnyolja, máskor azt mondták róla, hogy köztársaságot akar, s arra uszít, vagy éppen istenkáromlás miatt fogták perbe.

A „modernnek” vezetőjét látták benne, s megpróbálták elszakítani a többiektől.

A Nyugat alaphangját Ady verse és prózája adta meg.

Ady költészetének tárgyalásakor nagyon fontos szót ejteni elsősorban nem a Nyugat alakulásakor, hanem arról, ahonnan ez a költészet elindult: Petőfi nemzeti költészetéről, Vajda modernségéről, meg nem értettségéről. Amit a feldolgozás kezdetén még el kell mondani, az a magyar politika és társadalom alakulása a szabadságharc és a kiegyezés után, valamint a századforduló politikai helyzete. Ezek azok a tényezők (egy-egy életrajzi momentumokon túl), amelyek kialakították Ady indulását publicisztikában és lírában, míg a szimbolizmus szerepe, Anatole France hatása, stb. már művészetének áramában érte.

Nagyon fontos elmondani, hogy Ady elsősorban publicista, írásainak csupán töredéke lírája.

Ady költészetét a középiskolai oktatásban elsősorban tematikailag, verseit csoportokba állítva tanították, kicsit úgy, ahogy önmaga is ciklusokba rendezte költeményeit a megjelent kötetekben, habár azon csoportok lényegileg érzésvilágának alakulásairól beszéltek.

Jelen segédanyag reméljük sokban segít verseinek gondolati, tartalmi megértéséhez!

Ady költészete – még ha olykor kételkednénk is benne – körvonalazható: megvannak határai, szerepvállalása egész életművében egységes, illetve egyértelműen kiegészülő, számos segítséget és alátámasztást találunk prózai szövegeiben, publicisztikájában.

Ady szimbolizmusa egyénített, önmaára szabott, nem elérhetetlen, nem olyan magasság, mely ne lenne befogadható.

A segédanyag igyekszik közelebb hozni, körvonalazni Ady költészetét, kitörni abból a több évtizedes tanítási stratégiából, ami költészetének oktatását jellemzi, illetve megpróbálja azt kiegészíteni. Ady szerelmes, istenes verseket írt, hanem mindig Istenben, a szubjektum nőbe vetítésében élt, támaszt keresve, s olykor csupán a hangulat teremtette vele lírai munkáit.

Bevezetés	1. Az irodalom alakulásának áttekintése a forradalom utántól:
Versek (1899)→ Új Versek (1906)	Jókai és Arany János még ír → a “reményvesztettek nemzedéke”: Arany László, Tolnai Lajos Asbóth János,.. (sztoikusok, ábrándvilágban élők, prózai formákban alkotók) → Reviczky és Komjáthy → Vajda modernsége, szerepe → Ady.
szerep, feladat	2. Miben mondhat újat Ady? Sirasson meg (1899) → vállalása, lázadása. Góg és Magóg fia vagyok én - Góg és Magóg: Ezékiel 38-39. (lázado, pogány törzsfők); János Jelenések könyve 20.8-9. (pogány sereg); Anonymus Gesta Hungarorum : Jáfet – Magóg >moger > magyar > igazi magyar, ősi, származása világos, lázado. - Vazul: lázado törzsfő, a lázadást vállaló. - <i>énekes Vazul</i> : így a <i>döngetek, betörnöm</i> jelentése művészi és érzékelhető. A hallás, az érzékelés, az új hangok meghallásának képességére utal, amit csak elpusztítani lehet: az érzékelés pusztulása az ember pusztulása. - <i>sírni</i> : igen sokszor szerepel Adynál ez az érzelmi reakció; itt: <i>ősmagyar dal rivall</i> és az azt felváltó <i>új dal</i> , új énekes. ? Milyen jelentése van itt a <i>sír</i> igének? / szenvedni, kijelenteni, harcolni/ - <i>Pusztaszer</i> : vérszerződés, létünk alapja, ősiségünk történelmi pontja. /Melléklet 1./ Az új Pusztaszer hatalmasságainak az ellentéte.
társadalmi helyzet	3. ? Mit jelentett ez a szerep a korban? A korszak, a századforduló magyar társadalmának jellemzése, politikájának átisméltése: elmaradottság, Tisza, dzsentrik, nacionalista erősödés,...
kapcsolat Ady az olvasó között: a versalaphelyzet tartalmazza a megfelelő olvasói viszonyt	→ Ady lázadásának attitűdje és formái? / főleg publicisztikai, de lírai is/ 4. Maga Ady jelzi a költeményekben, hogy tartalmi összefüggéseket kell vizsgálni- → Ady és az olvasó közötti kapcsolatról, ha beszélünk: Ady értő olvasója csak metaforikusan, szimbolikusan kezelheti az alkalmazott képeket! Ady művei metaforákból szerveződnek, költeményeinek rendszere is inkább metaforikus, mintsem szimbolikus. Minden költeményében van egy-két domináns kép, amelyre felépíti a mondanivalót. Egy műben számos kép van, de az összes egy kibontott jelentés felé hat, így a Góg és Magóg fia vagyok én – ben a <i>mégis énekes Vazul</i> (mint későbbi művében a <i>muszáj- Herkules</i>) → szerep. A szerep tehát itt kulturálisan, képileg is megjelenített. Ady költészetének egyik fontos jellemzője: képekben, érzékelhetőségben megragadott és kibontott jelentés. ? Házi feladat: Figyeljük meg Ady Az utca éneke , Felszállott a páva és A vár fehér asszonya című költeményeinek alapmetaforáját! <i>/Az utca éneke: szalon (parfüm, rege) ellentét utca (új ének) ; a régi, a múlt istenek helye és az új, az érzések helye./</i> <i>/Felszállott a páva: páva > változás; vármegye-ház –ős magyar fák – köd – bús magyar élet ellentét új (láng, szem, hit, szent), az új ígérete, a változás képe jelenik meg; az életet jelentő sokszínű páva és a jelent és a múltat képviselő, idejét múlt vármegye-ház képe./</i> <i>/A vár fehér asszonya: két szemem – két nagy sötét ablak; lelkelem – vár – lélekjárás; nem ragyog ellentét csak néha titkos éji órán gyúlnak ki; lélekjárás, elhagyott termék ellentét fehér asszony jár a várban → lélek – vár (már az elején jelzi, a továbbiak ennek kibontása, a nő helye. A szimbólumot (lélek – elhagyott vár) metaforikusan kifejti, s ebből következik a jelentés → az életet jelentő nő képe, aki létezését jelenti a formálisan, csak külsőségeiben élő léleknek./</i>
Vershelyzet→költői	

magatartás	<p>5. A vershelyzet (VH) jelentési többlete különös fontossággal bír Ady költészetében. Már az első sorokban, sokszor már a címben látható; megteremtí a témát, költői magatartását (a cím a téma szerves része), melynek eredménye a réma, a mondandó, a költői üzenet. (pl: a Góg és Magóg fia vagyok én: 1. magyar vagyok; 2. Lázadó vagyok, a lázadó magyar szubjektív szimbóluma.)</p>						
Én – tér – idő-egység	<p>Ady jelzi a viszonyulást a költeményhez → viszony, értelmezés → többszörös metaforikusság.</p>						
Versszintek	<p>6. Ady költészetében nagyon fontos jellemző a költői Én-tér-idő egység. ? Értelmezd, határozd meg tér –és idősíket Ady A Tisza-parton című versében! / Melléklet 2./ A viszonyok többrétegűek, csak metaforikusan, a közös jelentéseket kiemelve érthetőek meg. A Gangesz nem Indiát, a Keletet, hanem a kultúra egyik bölcsőjét jelenti. Az idő: a Kelet múltbéli kulturális jelentősége, a jelen kulturális Gangeszén (Párizson, a nyugaton) keresztül mérhető. Nála a földrajzi tér nem lényeges, mivel Ady kultúrákban, nagyobb távlatokban értelmezett. /A későbbi vizsgálatokhoz rokon versek (a gátakba ütköző egyéniség motívumához): A Hortobágy poétája, Ének a porban, Lelkek a pányván, Korán jöttem ide, Mátyás bolond diákja./ 7. Három versszintről szükséges beszélni az Ady-költeményeknél: ? A metafora és a szimbólum közötti különbség?</p> <table border="0" data-bbox="598 801 1396 896"> <tr> <td>1. vershelyzet/alaphelyzet</td> <td>- azonosítás</td> </tr> <tr> <td>2. jelentésrétegek</td> <td>- viszonyulási síkok meghatározása</td> </tr> <tr> <td>3. képek</td> <td>- metaforikusak, többértelműek</td> </tr> </table>	1. vershelyzet/alaphelyzet	- azonosítás	2. jelentésrétegek	- viszonyulási síkok meghatározása	3. képek	- metaforikusak, többértelműek
1. vershelyzet/alaphelyzet	- azonosítás						
2. jelentésrétegek	- viszonyulási síkok meghatározása						
3. képek	- metaforikusak, többértelműek						
Képkibontása	<p>Verseihez úgy lehet legmegfelelőbbben közelíteni, hogy az alkalmazott képeket, tényezőket egy nagyobb egységbe halmazba helyezzük. A vers művészi jelentése ebből következik.</p>						
Cselekvési síkok	<p>8. ? Figyeld meg a <i>diák</i> képének kibontását a Mátyás bolond diákja című költeményben! <i>Mátyás</i>: régi kor, változás, a kultúra behozatata; <i>bolond</i>: kacagott, vergődött, álmodott, zokogott, a lelki élet cselekvései; <i>diák</i>: az újat jelentő, az alkotó fiatalos hév . → Az újat, a meglévő művészi alapokra (<i>Dante, Petrarca</i>) épülő <i>magyar zenékről</i> álmodik, de vergődése abból ered, hogy ennek még nincs itt az idaja, a kibontakozás még nem lehetséges. A <i>diák</i> képének, s általában Ady versképeinek kibontása már sokszor a cím értelmezési keretéből tudható, viszont a cselekvési síkok megismeréséből lesz egyértelmű. 9. Igen nagy jelentőséggel bírnak Ady lírájában. A kortársak közül sokan félreértették (így például Babits is), ezért nem is értették meg Ady költészetének újdonságát, illetve egészét. ? Figyeld meg a már említett Góg és Magóg fia vagyok én kezdetű költemény cselekvési síkjait! /Melléklet 3./ A cselekvéseknél több sík különül el:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. saját szimbolikus és annak lehetőségei: 1-2. versszak 2. következményi, Én a közösség: 3. versszak (szerep) 3. a dal szárnyalása, a költészet megújulását jelképezi, nem annak egészére utal, hanem az új költészetre (a szerepvállalás eredménye). 						
Motívumok							
Magyar	<p>Ady magyarság-vállalásáról már volt szó, ezért itt csupán a <i>magyar</i>-motívum alakulását kövessük nyomon. Az ősmagyar, a magyarkodó ellentéte. A motívum általában jelzőként jelenik meg (<i>magyar Hortobágy, magyar Mező, magyar ugar, magyar dal...</i>), de mindenképpen a nemzeti hovatartozást jelenti. ? Keressetek jelzői kapcsolatokat, ahol a <i>magyar</i> jelzőként jelenik meg! A jelzős kapcsolatok milyen jelentést hordoznak? A Szent Margit legendája című költeményben a <i>hetyke magyarok</i> a régit, az új kérését, hiányát jelenítik meg. ? Figyeld meg Az én magyarságom című vers jelzőit, annak listászerű felsorolását!</p>						

Párizs	<p>A <i>Hortobágy</i>, a <i>Puszta</i>, a <i>Tisza-part</i> ellentéte. <i>És ez a Puszta megöl,/ Hol hasztalan kiáltok./Korán jöttem ide/</i> Az Új versek –kötetben (1906) egy egész ciklust szentelt ennek az élménynek, A daloló Párizs címen, de elvéve találunk még költeményeket, ahol Párizs elsősorban kulturális, az egyéniséget kibontakozni engedő helyszínként jelentkezik. Párizsban a költő <i>Napisten papja</i>, <i>Napkelet mártírja</i>, keletről, a feltöretlen ugarról, a pusztáról érkező. ? Olvasd el az Egy párisi hajnalon és a Párizsban járt az Ősz, s gyűjtsd ki, hogyan jellemzi a várost Ady, mit jelent neki Párizs! <i>lfény, láng meleg, napsugarak, csókok, isteni, áldozati hely,.../</i> A Gare de l’Esten c. költeményben a dalok városa, a <i>szép ámulások szent városa</i>, ahol a dalok az újat, a mámort jelentik: az életet (!) ? A vers 8-9.szakaszában hogyan ír hazájáról, Párizshoz viszonyítva mit jelent neki a haza? A 2. párizsi út: 1906-1907, a Budapesti Napló tudósítójaként. Rengeteg kulturális élmény éri, melyeknek nagy része mind publicisztikájában, mind költészetében mély nyomot hagyott. Nézzük meg, melyek a legfontosabbak! - Anatole France példája: Anatole France vallása (a közéleti cselekvést választotta, s eljutott a szocializmus eszméjéig) / Melléklet 4./ - La Barre, Róma ellen küzdő lovag: La Barre – Dózsa György - Baudelaire “démonisága”, főleg A romlás virágai nyomán - Rimbaud: Voyelles (Ady a magánhangzók színét ellenőrizte, s igazat adott a költőnek - Gauguin-élménye: a polgárság és a művészet kapcsolata, Gauguin után örök élménye lesz a művészetet eláruló művész alakja. A Párizs-élmény publicisztikájában sokkal jobban nyomon követhető, mint költeményeiben. Először egyértelműen a lélek kinyílása, később inkább események hatását, leírását adja.</p>
dal	<p>Az ének, a költészet, a megnyilatkozás metaforája. Góg és Magóg fia vagyok én → 1. modern kor; 2. modern költészet (szimbolizmus) Jelenti a küzdelmet is. ? Milyen jelentései vannak a dalnak az említett versben? / a nem esztétikus áll szemben az új költészettel, az új gondolatisággal/ Irányulhat az Életre is, az esztétikumra (Gare de l’Esten). A dalnok így a költészet, a szépség, de az összművészet hordozója is (például : A Hortobágy poétája).</p>

Minden versnek más-más kódja van, kódokra, értelmezési kódokra van szükségünk. Nem szimbólumokat találunk, vagy ha igen, akkor egyéni szimbólumokat alkalmaz, azaz a motívumot saját költői mondanivalójához alakítja.

Például:

Dévény: nem annak a szimbóluma, hogy ez a nyugati kapu vagy itt folyik be a Duna Magyarországra → Nyugat –Párizs, a költő

Kárpátok: nem az ország É-Ny-i irányból való bezárását jelenti → általában a bezárást, a Nyugattól való elzártságot

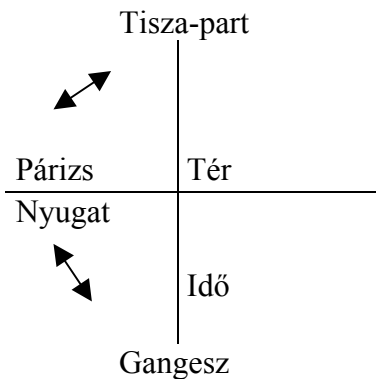
? –Értelmezd, határozd meg a tér- és idősíkot Ady **Góg és Magóg fia vagyok én** kezdetű versében?

? –Ha szimbólumokban gondolkodunk, milyen értelmezése marad a képeknek?

? –Határozd meg Ady és olvasója közötti kapcsolatot?

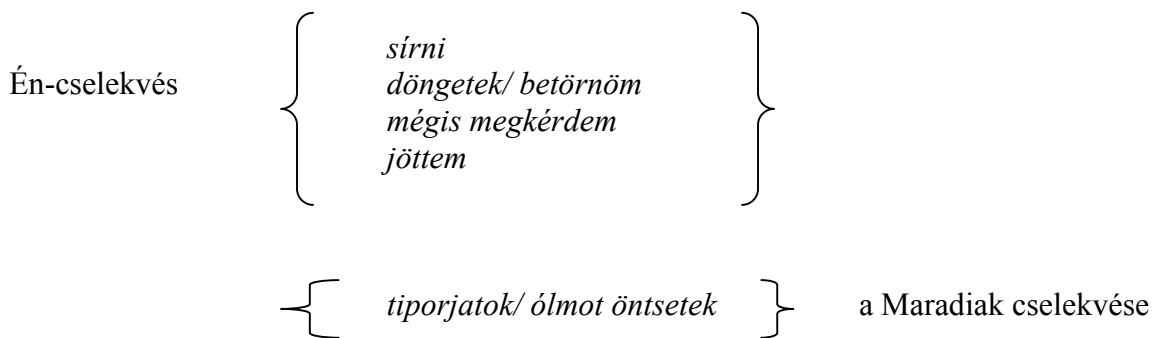
? –Milyen olvasót feltételeznek az Ady-versek?

Mellékletek

- az idő és a tér: Magyarország, ma
- Gangesz: Kelet (őshaza), kultúra, költészet, művészet
- Tisza-part: Magyarország társadalma, elmaradottság, magyar helyzet

Cselekvési síkok

A cselekvések metaforikusan vizsgálандók: mégis-morál (feladat), új a társadalomban, formabontó, pusztítva teremtő.

Halvány, szomoró, kedves öcsémnek, Tóth Árpádnak a verseiről akartam írni sokat és szeretőt, de nem írok: írjanak önzetlenebb mások. "Magam vagyok. Nagyon. Kicsordul a könnyem. Hagyom." S én a fájdalomnak e finom, ifjú lantosát nem tudnám elszakítani fájdalmaitól kritikás szavakkal"

/Fiatal költők versei, Nyugat, 1903. Május 1./

Furcsa az én dolgom ezekkel a politikás versekkel, melyeket sok dühvel, kedvel írogatok náha, s melyekért mindig lehordanak esztéta barátaim. Ők azt tartják, hogy az ilyen versekkel lefokozom magamat, és meggyöngítem egyéb poézisomnak emberibb és súlyosabb dokumentumait. Nem tehetek róla, hogy érdekel, izgat, foglalkoztat a saját magyarságom, s a magyarság együttes kínja, problémája, sorsa.

Nem tudom a történőket előkelően, finoman a múltba vagy a jövőbe transzponálni, és mert talán a vers a leginkább az erőm, versel üvöltök bele a politika kakofóniájába. Az effajta

*részvevést a ma politikai harcaiban legjobb erőnkkel s mindig a fölszabadulni vágyók mellett olyan nobilis, de muszáj adónak tartom, mint milliomosok jótékonyágát.
Hogy bűnös versemmel izgatni szerettem volna, ez több, mint valószínű, ez természetes, de köztársaságot, Istenemre, nem akartam csinálni.*

/Egy bűnös vers, Rohanunk a forradalomba, Világ, 1913. augusztus 13./

Próbáltam rengeteget élni, azaz jobban ráfigyelni arra, amit mindig erősen érezve és szenvedve éltem. Írásaim, különösen a versek, egyszerűn fölháborodást keltettek: voltam bolnd, komédiás, értelmetlen, magyartalan, hazaáruló, szóval elértem mindent, amit Magyarországon új poétának el lehetett érni, de nem haltam meg.

/Önéletrajz, Az Érdekes Újság Dekameronja I. 1913. Szeptember/

Kérem a Világot és olvasóit, bocsássanak meg nekem, hogy itt vagyok abban a muszájban, melybe és hasonlóba csak gonosz szándékú emberek szokták az embert kényszeríteni. A Népszavába nagy ünnapok alkalmával néha verseket küldök sok esztendő óta, nem emrt szocialista volnék, de mert olykor, reménytelen országba, csak a szocialisták táborában látom nem csak természetes fegyvertársainkat, de a magunk ellenére bennünket fölszabadítókat is, ha ugyan mi, polgárok s intellektuelek valaha is fölszabadíthatók lehetünk.

/Harc és gyűlölet, Világ, 1913. december 30./

A Háboró előtt tehát még írhattam háborús verseket, a Háború óta, nem kell magyaráznom, hogy mit tehettem. Legleбірhatatlanabb jajaimat a közlés szenvedélyének isteni átkával megverten el kellett mégis olykor jajgatnom. Persze, hogy most lettem azután az igazi értelmetlen Ady azoknak, akik ilyennek szerettek mindig deklarálni.

/Távol a csatatértől, Világ, 1915. június 27./

Elnyomottak, elmaradottak, koldusok vagyunk. De nem ez a legnagyobb átkunk. Hanem az, hogy itt rettenetes munkán dolgoznak. Góg és Magóg népét érckapukat zárták el, de Góg és Magóg népe legalább döngethette ezt az érckaput. A mi népünk ezt sem teheti. Ennek leszedik a karját, hogy a pokol kapuját ne döngethesse, hogy nyomorékul, elüszkösödött testtel guruljon a sírba.

/Bilek, Nagyvárad Napló, 1903. július 28./

Vallom és hirdetem, hogy nincs értékesebb, hatalmasabb és szebb, mint az élet. Mindig szép és mindenütt. Fetrengett a lelkem sokszor porban is, sárban is. De mindig új és új magasságai jöttek az életnek. Az élet szent, szép, hatalmas és értékes valami. A sárban is szép, a szűz havasi tetőn is. Mert mélység és magasság az élet.

/Itthon vagyok, Szilágy, 1903. november 26./

Komp-ország, Komp-ország, Komp-ország: legképességesebb álmaiban is csak mászkált két part között: Kelettől Nyugatig, de szívesebben vissza.

Miért hazudták, hogy a komp-híd, -óh Potemkin, te kenetes kezű, szent ember, te csak Katalin cárnőt csaltad meg. Ideálisták és gonosztevők összeálltak, álság levegő-köveiből várakat csináltak, teleújjongták a világot, hogy a Kárpátok alatt kiépült Európa.

/Ismeretlen Korvin-kódex margójára, Figyelő, 1905. október 15./

Könnyel és bizalommal telik meg a ma élő jó emberek szíve, ha Anatole France-ra gondol. Bizonyos, hogy jó szándékkal van a jövő az emberiséghez, he ilyesmi történik. Íme Anatole France: arisztokratája az értelemnek és az ízlésnek. Elérkezik lelkének legnagyobb kríziséhez. Látja, hogy milyen kevés az ember az emberek között. Csalás, bűn, nyomor, hazugság és veszettség mindenütt. Kétségbe kell esni. Vagy pedig elzárkózni a világtól. Vagy egészen fölébe szállani s hideg bérceken dideregni, mint Ibsen vagy Nietzsche. Ezt várta volna mindenki France-tól. Hiszen művész az összes istenek kegyelméből. Csinál magának egy pompás külön univerzumot. Trónt állít bele és rácsücsül. Ő pedig fölcsapott szocialistának. Hogy is álmodná szegény, gyötrődő munkások szent bizalmát? Nem: Anatole France, hogy a szocializmus még nem lesz megváltás. De tudja, hogy milliószor több szépség és jóság lesz a földön, mint ma. Nem szabad megtagadni az életet.

/Anatole France vallása, Budapesti Napló, 1906. augusztus 22./

Hát gondolták-e Árpád és Tuhutum, hogy ezt az országot azért szerzik meg, amiért most még úgyahogy, fennáll? Urak, papok, herék, iparlovagok legszemélyesebb haszonélvezetére..... Sok minden meghalt Árpád országában, de legalaposabban az az idea halt meg, mely Árpád apánkkal az Iszter vidékét tudatlanul mekívántatta. A vezérek utódait kóbor nyugati lovagok váltották föl, s Keletnek szép, szabad lelkes erényei helyére bemenekültek ide a boldog Nyugatról kiszorított, száműzött bűnök.... De ez az ország ma nem Magyarország, s csak akkor lesz az, ha szóhoz, hatalomhoz jut a paraszt. Nem csak a származásbeli paraszt, de mi mind, akik magtalan univerzumokat hordunk magunkban.

/Pusztaszeren, Budapesti Napló, 1917. szeptember 17./

Szóval, igazoltam magamat: ősi, legősibb kálvinista vagyok, s ha vallásos nem is lehettem, de életemben, munkámban benne volt a protestantizmus: -s bár internacionalista vagyok- a legteljesebb magyarság.

/Az én kálvinistaságom, Nyugat, 1916. március 16. /

A költői eszközöket, a modalitások alkalmazását –azt kell mondanunk- viszonylag könnyedén kezeli Ady. Valójában korai költeményeiben alig találunk retorikai alakzatokat, költői eszközöket, a metaforát is értelmezési absztrakcióban teremti meg.

Ady forradalmi verseinek költői szimbolikája a legegységesebb, ha költeményeinek csoportjait vizsgáljuk. Szembenállás az *úri, ősi, grófi, a Tegnap* világával.

Határozott történelmi szempontok vezetnek, amelyek a polgári átalakulásra, valamint a nemzeti függetlenségre vonatkoznak. Ez egy újraértelmezett múlt.

Témái: - hagyományok
- népi élet
- proletársors.

Úgy érzi, a polgárság nem képes ledobni a feudalizmus ruháját. Ezért közeledett a parasztsághoz (**Arat a magyar, Az öreg Kúnné, Új magyar bukolika, A grófi szérűn**), de a

paraszti élet mellett többször és többet utalt a proletársorsra, vagy az újonnan megismert szocialista tanokra (**Álmodik a nyomor, Küldöm a frigy-ládát, Az új Kísértet**).

A parasztságot nem tartotta meghatározó forradalmi csoportnak, s a szocializmustól is távolította Adyt individualizmusa és polgári filozófiája.

Motívumok: magyar, dal, ősz, Párizs, Halál, Pénz, Én, Ember, Gondolat, Tegnap, Isten, Élet,

“...Magyarországon egy élelmes írónak különben is kötelessége a múltat ápolni. A daliás, úri, dicső múltat, ama régi szép időket.”

/A Jóna-kút/

/A cikk korábbi írásai közül való. Később, 1910-12 körül az *úri, dicső* jelzők jelentése forradalmi verseinél már az *új* megvalósulásának hátráltatóiként jelennek meg./

“Bánom is én: értik-e verseimet, vagy sem, úgyis rettegek, hogy túlságosan sokan értik, de a nagy dolg az, hogy vagy én voltam a nyugtalanság hozója, vagy ami tudományosabb: énáltalam hörgött föl manapság legnyugtalanítóbban a magyar társadalmat kízó nyugtalanság. Ami a pálmákat illeti, sok igaz, nagy, jobb, érdekeseb csak-költő él itt Magyarországon, s nem akarok magamnak művészeket illető pálmákat adatni...”

/ő elsősorban nem költőnek vallotta magát, nem “csak-költő”-nek/

“A Nyugat című lap, mely végtelenül sok elnézéssel, szinte már engem is megdöbbenő jószággal vállalt magáénak, tanúskodhatik, hogy gazdag ember-gyarlóságaim lehullanak rólam, amikor azért veszek ceruzát a kezembe, hogy valljak, írjak, különösen, hogy verset írjak. Ismétlem: más kérdés, mik ezek a versek, kikhez, kikért, mennyi élet-tartóssággal íródnak, de élet-darabok, de mindegyik egy-egy lépésnyi közeledés a Halálhoz.”

/ költeményei az élet részei, az élet folyamába illeszthetők, így közelednek a “Halálhoz”, ami Ady művészetében a dekadensek felfogását is magába foglalja/

*“Eredetileg azt is akartam, hogy ez estén Tömb Szilárdja leszek magamnak, s megpróbálom magamat magyarázni. Szerencsére meggondoltam a dolgot, s most már csak annyit kérek: ne ijedjenek meg Önök a híres **fekete zongorától** se. Ha a hatalmas Isten szabad volt ezer meg ezer vallásban mindig másként látni, s ha szabad volt őt szakállas öreg férfiúnak is festeni, a szegény, mindnyájunkkal rendelkező Sors is kiheveri, ha én egy hangulatban titokzatos, fekete zongorának éreztem és hallottam, melynek hangjára táncoljuk el és ki valamennyien ezt a mi bús, szegény, végzetes életünket. A **jó Csönd herceg** se rossz herceg, a legnagyobb hatalom, s én nemcsak arra gondoltam, amikor az ember éjjel, egyedül riaszthatja el magától a rettenetes, félelmes csendet, de arra is, hogy jó volna nekem, ha egyszer, míg élek, elhallgatnék, s engedném, hogy a Halálnál borzasztóbb csönd rám feküdjön.*

*A **Halál automobilján** rokona a fekete zongorának, s valóban azt vallom és írom, hogy legalább automobil-tempóban kell élnünk, éreznünk és tennünk, hogy az élet juttathasson egy kis mámort és egy kis vigasztalást Nem lesz több magyarázat, ezt a három versmagyarazatot is feledjék el, s a többi, amit mondtam Önöknek, prózába kényszerített vers, tehát – szintén megbocsátható.”*

/Poéta és publikum, HSz 1910. január-február/

/ Ady csupán egyszer vállalta verseinek magyarázatát adni, akkor sem azt kapták a felolvasó este összegyűltek, amit vártak, hiszen csak szempontokat adott költeményeihez, így a sokat emlegetett **Fekete zongorához** is.

Az utolsó idézet végén Ady utal rá, hogy versei és prózai publikáció között igen sok párhuzam található, többször a versnek, annak meghatározott részének megtaláljuk prózai formáját is./

“Szabadgondolkodó vagyok, s ha ki nem dobtak azóta, választmányi tagja a magyar szabadgondolkodóknak. De nem ismerek szebb szabadgondolkodást, mint az Istennel való nyugtalan és kritikus foglalkozást. Vagy-vagy: végre valaki vagy megtalálja, vagy véglegesen leszámol vele az emberi élet gyönyörű, elképzelhetetlenül nagy megkönnyebbülésére.”

/Az Isten az irodalomban, Nyugat, 1910. február 1./

/Ady istenes-verseire jellemző az a nyugtalan keresés, az az Istent igazi alakban látni akaró vágy, amely általánosan jellemző volt a századforduló, a századelő irodalmi, filozófiai világára./

“Aki él, az egy kicsi isten, ha tud merni, meggondolatlanul akarni, s ha tud és mer játszani életre-halálra.”

/Adynál a Pénz-motívum a **Vér és arany** –kötetben jelent meg. A Lázár-motívum is ezt jelenti, illetve a **Sírás az Élet-fa alatt** is ezt jelképezi. Prózai alapja, hogy a költő külföldön megismerkedett a kaszinók világával, a pénz jelentésének egy másik oldalával./

“Boldog vagyok, mióta hiszem, hogy az Élet és a Halál voltaképpen nem is császárok, csak örökös, szófogadó kancellárjai annak a nagyságnál nagyobb despotának, aki a Véletlen.”

/Portus Herculis Monoeci, Nyugat 1909, november 1./

/Sokszor úgy jelenik meg az Élet és a Halál, mint egymás kiegészítői, vagy inkább egyazon valaminek két oldala. A Halál- motívum nem azonos az keresztény kultúrkörben kialakult képpel, Adynál a magy természetességében, soha nem valamiféle félelmetes képben jelenik meg./

Ady költészetéről

“Adyban hadakozik a racionalista szellemi alap és az Isten-igény. De hol a költő, aki ilyen élesen állította egymás mellé a hit teljes lehetetlenségét és abszolút szükségét?

>>Hiszek hitetlenül Istenben<<: a legjellemzőbb Ady-sor... ”

/Németh László: Tolsztoj inasaként, 1930/

**Készítette: Oláh Örsi Tibor
Budapest, 2003**